

Sociale adaptatie bij kinderen en jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking

- Een studiedag op 16 mei 2019
- Docent: Albert Ponsioen
- Over sociale adaptatie bij kinderen en jeugdigen met LVB belicht vanuit een neuropsychologisch perspectief. Wat is sociale adaptatie? Met welke instrumenten kun je sociale adaptatie onderzoeken? Hoe kun je het sociaal adaptatievermogen stimuleren en versterken
- Accreditatie wordt aangevraagd bij het NIP K&J/NVO OG.

In de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking neemt het niveau van verstandelijke ontwikkeling nog steeds de belangrijke plaats in, als het gaat om diagnostiek, beeldvorming, ondersteuning en behandeling. Hulpverleners weten, dat het IQ alleen niet voldoende is om het functioneren van kinderen, jeugdigen en volwassenen met een verstandelijke beperking te begrijpen. Emotionele en sociale ontwikkeling spelen eveneens een belangrijke rol in het functioneren en er zijn meer ontwikkelingsaspecten waar dit voor geldt. Een daarvan is sociale adaptatie, het aspect dat ook opgenomen is in de nieuwste DSM 5 definitie. Hiermee krijgt sociale adaptatie een centrale positie in het functioneren van mensen met een verstandelijke beperking toebedeeld, naast het verstandelijk functioneren. Dit betekent, dat diagnostiek, ondersteuning en behandeling niet alleen op de cognitieve, maar ook op de sociaal-adaptieve vermogens van individuen met een verstandelijke beperking gefocust zouden moeten zijn.

Dit roept de vraag op, toegespitst op kinderen en jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking: Hoe en met welke onderzoeksmiddelen kan het sociaal adaptatievermogen onderzocht worden bijvoorbeeld bij indicatiestelling en bij diagnostiek van problematisch gedrag? Deze vraag is belangrijk, omdat:

“Het gaat immers om adaptief kwetsbare kinderen, waarbij het zaak is de aard én de reden voor deze kwetsbaarheid goed te onderzoeken en vanuit die gerichte diagnostiek gerichte begeleidings- en behandeladviezen op te stellen” (Ponsioen, 2017)

Albert Ponsioen verdiept zich al heel lang in sociale adaptatie, intelligentieonderzoek bij lichte verstandelijke beperking en serious games. Hij is een van de ontwerpers van Braingame Brian en groot voorstander van het N=1 onderzoek.

Inhoud van de studiedag

Albert belicht op deze studiedag het begrip sociale adaptatie en geeft aan wat onder het sociaal-adaptatievermogen verstaan wordt. Hij zal dit vooral doen vanuit een neuropsychologisch perspectief. En hij bespreekt de mogelijkheden voor diagnostiek, ondersteuning en behandeling van kinderen en jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking.

Onderwerpen die behandeld worden:

1. de omschrijving van sociale adaptatie en sociaal adaptatievermogen,
2. de ontwikkeling van het sociaal adaptatievermogen,
3. neuropsychologische aspecten van de begrippen,
4. relatie tussen sociaal adaptatievermogen en executieve functies,
5. diagnostische middelen,
6. ondersteuning en behandeling.

Leerdoelen

Aan het eind van de studiedag:

1. kent de deelnemer de praktische implicaties van het begrip sociale adaptatie,
2. weet de deelnemer hoe en met welke instrumenten hij of zij het sociaal-adaptatievermogen en de onderliggende, dragende functies kan onderzoeken,
3. weet de deelnemer hoe en met welke interventies hij of zij het sociaal-adaptatievermogen en/of de onderliggende, dragende functies kan stimuleren en versterken.

Programma

10:00	Opening
10:05	Begrippen en modellen: IQ DSM-5 Executieve functies Stress Sociaal adaptief vermogen (SAV)
11:15	Pauze
11:30	Beoordeling van het SAV deel 1- Observatie Screeningslijsten Diagnostische instrumenten
12:30	Lunch
13:30	Beoordeling van het sociaal adaptief vermogen – deel 2 Diagnostische instrumenten -vervolg- Experience sampling methoden (ESM) Ecological Momentary Assessment (EMA)
14:30	Pauze
14:45	Begeleiding en behandeling gericht op het SAV
16:30	Metten van behandelresultaten

	Single-case studies
17:00	Afsluiting

Doelgroep

De studiedag is bedoeld voor orthopedagogen, psychologen en psychodiagnostisch werkenden die werken met kinderen en jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking. De informatie die op deze dag verstrekt wordt, is ook toepasbaar op volwassen LVB-cliënten.

Studiebelasting & voorbereiding

De studiedag is te volgen zonder voorbereiding. Indien gewenst kun je de aanbevolen literatuur doorlezen

De studiebelasting van deze scholing bestaat uit het aantal contacturen. Het aantal contacturen is 6 uur.

Accreditatie

Accreditatie wordt aangevraagd bij:

- Het accreditatiebureau Kinder- en Jeugdpsycholoog NIP/NVO orthopedagoog-Generalisten. Als de training wordt geaccrediteerd door NIP K&J / NVO OG, is de studiedag ook geaccrediteerd bij het SKJ. Deze studiedag kan worden opgevoerd voor herregistratie. [Zie ook de website van SKJ](#)

Docent

Albert Ponsioen werkt als klinisch neuropsycholoog bij de Praktijk Zelfregulatie (PZO) in Oudewater. Albert is tevens stafmedewerker van de Stichting Landelijk Kenniscentrum LVB (VOBC LVB) in Utrecht. Daarnaast werkt hij voor de stichting Gaming & Training mee aan de ontwikkeling van computertrainingen om executieve functies bij kinderen te versterken. Een speciaal interessegebied van Albert is de Single Case Experimental Design (SCED), ook wel N=1 studies genoemd, om behandel-effecten te beoordelen.

Literatuur

Ponsioen, A. (2014). Adaptatie. In J. de Bruijn, W Buntinx en B. Twint (Red), *Verstandelijke beperking: definitie en context*. Amsterdam: uitgeverij SWP.

Ponsioen, A. J. G. B. & Nelwan, M. (2014). Van intelligentieonderzoek naar intelligent onderzoek. In: Jac de Bruijn, Wil Buntinx en Brian Twint (Red.), *Verstandelijke beperking: definitie en context* (pag. 81-90). Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Ponsioen, A. J. G. B. & Plas, J. J. (2014). Verstandelijke beperking. In: P. Prins. & C. Braet (Red.), *Handboek klinische ontwikkelingspsychologie*. Tweede, geheel herziene druk (blz. 393-418). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Ponsioen, A.J.G.B. & Brink, ten E.L. (2014). *Zelfregulatie. Trainingsboek. Diagnostiek en behandeling van executieve functies bij kinderen*. Houten: LannooCampus Uitgevers.

Ponsioen, A. (2016). Andere kijk op psychologische diagnostiek. In R. Didden, P Troost, X Moonen en W Groen (Red), *Handboek Psychiatrie en lichte verstandelijke beperking*. Utrecht: de Tijdstroom uitgeverij.

Ponsioen, A. J. G. B. & Groot, A. de (2016). Cognitieve beperkingen. In: P. Snellings & M. Zeguers (Red.), *Interventies in het onderwijs: leerproblemen*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Ponsioen, A. (2017). Emotionele ontwikkeling, sociale ontwikkeling en adaptatie. In J. de Bruijn, J. Vonk, A. van den Broek en B. Twint (Red), *Handboek emotionele ontwikkeling en verstandelijke beperking*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Ponsioen, A. J. G. B., Vliet, F. van der, Blijderveen, R. & Zwiers, S. (2016). Braingame Brian: N=1 in de praktijk. Wat doet deze interventie bij deze cliënt? *De Psycholoog*, 51(5), 44-57.

Locatie

Utrechts Centrum voor de Kunsten (UCK)
Domplein 4
3512 JC Utrecht

Inschrijven

De studiedag over sociale adaptatie bij kinderen en jeugdigen met een verstandelijke beperking vindt plaats op 16 mei 2019 van 10:00 tot 17:00 in Utrecht. De inschrijfkosten bedragen €230,00 per persoon inclusief BTW, koffie, thee en lunch.